

Examen VWO

2023

tijdvak 1
woensdag 24 mei
9.00 - 12.00 uur

Latijnse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 24 vragen en een vertaalopdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 784-786 **Ga** t/m **veel**

Minerva geeft deze opdracht om wraak te nemen op Aglauros, zowel namens zichzelf als namens Mercurius.

- 2p 1 a Voor welke daad tegen zichzelf wilde Minerva Aglauros straffen?
Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Voor welke daad tegen Mercurius wilde Minerva Aglauros straffen?
Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 797 **Sed postquam thalamos intravit Cecrope natae**

- 2p 2 a Schrijf regel 797 over en scandeer deze regel.

Hieronder staan twee vertalingen van het tekstgedeelte **Sed** t/m **facit** (regel 797-798).

I. Zij haastte zich de kamer van Aglauros te betreden om Minerva's opdracht uit te voeren.

II. Zij sloop de kamer van Aglauros binnen en begon het door Minerva opgedragen werk te doen.

In een van deze vertalingen is in de woordkeus rekening gehouden met het metrum van regel 797 (**Sed** t/m **natae**).

- b Leg uit in welke van deze vertalingen dit gedaan is. Ga in je antwoord in op zowel het metrum van regel 797 als de inhoud van de vertaling van je keuze.

Regel 797-801 **Sed** t/m **venenum**

In deze regels voegt Ovidius in de beschrijving van het uiterlijk van Jaloezie een nieuw element toe ten opzichte van de beschrijving in de regels 787-794 (**De ander** t/m **huizen**).

- 2p 3 a Noteer in eigen woorden deze toevoeging.
- b Noteer uit de regels 797-801 (**Sed** t/m **venenum**) het nummer van de regel waarin een mededeling wordt gedaan die inhoudelijk vergelijkbaar is met **die is omwikkeld met doornprikkel** (regel 789-790).

Regel 797-805 **Sed** t/m **magna facit**

De activiteiten van Jaloezie met betrekking tot Aglauros kunnen in twee fasen verdeeld worden.

- 2p 4 Beschrijf in eigen woorden deze twee fasen.

Regel 806 **Cecropis mordetur**

In het vervolg (t/m regel 815 **deum**) wordt duidelijk dat Aglauros drie manieren bedenkt om aan de kwelling van de jaloezie te ontsnappen. Een van deze drie manieren voert zij uit, twee manieren voert zij niet uit.

- 2p 5 Beschrijf in eigen woorden de twee manieren die zij niet uitvoert.

Regel 818-819 **Stemus** t/m **patefecit**

Dit tekstgedeelte wordt door M. d'Hane-Scheltema als volgt vertaald:

'Dat is dan afgesproken,' zegt Mercurius direct.

De voordeur kijkt al voor zijn goddelijke staf.

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn niet geheel overgenomen.

- 1p 6 Leg dit uit met betrekking tot **fores** (regel 819). Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de weergave van **fores** in de vertaling.

Regel 820 **conanti**

- 1p 7 Citeer uit het vervolg (t/m regel 824 **venae**) het Latijnse woord dat inhoudelijk vergelijkbaar is met **conanti**.

Regel 823 **ungues**

Sommige uitgevers menen dat hier oorspronkelijk **artus** (= ledematen) of **inguen** (= onderbuik) heeft gestaan in plaats van **ungues**.

- 2p 8 a Noteer een reden waarom er oorspronkelijk niet **ungues** gestaan zou hebben. Betrek in je antwoord zowel de betekenis van **ungues** als de context.
- b Welk woord zou er volgens jou oorspronkelijk gestaan hebben, als er geen **ungues** gestaan heeft: **artus** of **inguen**? Beargumenteer je keuze op basis van de context.

Regel 834 **Atlantiades, dictas a Pallade terras**

Door het gebruik van deze omschrijvingen in plaats van de gebruikelijke namen presenteert Ovidius zich als een bepaald soort dichter.

- 2p 9 a Noteer de term voor zo'n dichter. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Noteer de gebruikelijke naam voor **dictas a Pallade terras**.

Tekst 2

Regel 134-135 **actaque** t/m **novercae**

Dit tekstgedeelte wordt door M. d'Hane-Scheltema als volgt vertaald:

Hercules' heldendaden

én Juno's haat tegen haar stiefzoon waren wijdbekend.

Om de tekst begrijpelijker te maken voor een moderne lezer kan een vertaler de vertaling aanpassen met een verduidelijking.

- 2p 10 a Leg uit dat het tekstelement 'Juno's haat tegen haar stiefzoon' verduidelijkend is ten opzichte van het Latijn.
- b Citeer het Latijnse tekstelement dat in de vertaling is weergegeven met 'waren wijdbekend'.

Regel 136 **parabat** en regel 137 **praecessit**

- 2p 11 Noteer van elke van deze beide persoonsvormen de werkwoordstijd en verklaar het gebruik van deze werkwoordstijden. Ga in je antwoord ook in op de betekenis van deze beide persoonsvormen.

Regel 134-140 **Longa t/m teneri**

Een belangrijk gegeven in tekst 2 is het feit dat Deianira misleid is.

- 2p 12 Citeer uit de regels 134-140 (**Longa t/m teneri**) de twee Latijnse woorden die wijzen op dit gegeven.

Regel 141-143 **Credit t/m suum**

In dit tekstgedeelte komt een metonymia voor.

- 1p 13 Citeer het desbetreffende Latijnse woord en noteer in eigen woorden wat concreet met dit woord bedoeld wordt.

Regel 150 **facinus**

- 1p 14 Citeer uit het vervolg (t/m regel 154 **amori**) het Latijnse tekstelement waarmee de concrete inhoud van **facinus** weergegeven wordt.

Regel 149-151 **Quid t/m testor**

- 1p 15 Vind je dat Ovidius door het gebruik van de bepaling **femineus** bij **dolor** zich in dit tekstgedeelte opstelt als feminist of juist niet? Beargumenteer je antwoord.

Regel 155-157 **Ignaroque t/m mandat**

- 1p 16 Citeer uit dit tekstgedeelte een Latijns woord dat als prospectie kan worden opgevat en licht je keuze toe. Ga in je antwoord in op de betekenis van het door jou geciteerde Latijnse woord.

Regel 157 **dona t/m mandat**

Het gevolg hiervan is anders dan Deianira verwacht.

- 1p 17 Citeer uit de regels 152-158 (**In t/m echidnae**) het Latijnse tekstelement dat weergeeft wat Deianira verwacht.

Regel 155-160 **Ignaroque t/m aras** en **afbeelding 1**

In dit tekstgedeelte wordt een aantal gebeurtenissen in chronologische volgorde beschreven.

- 1p 18 Op welke plaats past de beschrijving van de gebeurtenis die is weergegeven op afbeelding 1?
- A in regel 156 tussen **tradit** en **blandisque**
  - B in regel 157 tussen **mandat** en **Capit**
  - C in de regels 157-158 tussen **heros** en **induiturque**
  - D in de regels 158-159 tussen **echidnae** en **Tura**

Tekst 2 kan ingedeeld worden in vier delen met de volgende inhoud:

- 1 Fama misleidt Deianira in afwezigheid van Hercules.
- 2 Deianira is verdrietig en overpeinst wat ze zal doen.
- 3 Deianira neemt een besluit en laat het uitvoeren.
- 4 Hercules en de mantel.

2p 19 Noteer de nummers van de regels waarin de delen 2, 3 en 4 beginnen.

Tekst 3

Regel 45 **nullis inclusit limina portis**

1p 20 Wat is het doel van deze bouwwijze? Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 55 **volutant**).

Regel 47 **tota** t/m **audit**

In deze regel wordt een bepaald geluidseffect beschreven.

2p 21 a Leg uit dat Ovidius dit effect illustreert door de manier waarop hij dit effect beschrijft.

Het effect dat Ovidius beschrijft in regel 47 (**tota** t/m **audit**) komt als personage voor in een ander verhaal dat je voor dit examen gelezen hebt.

b Noteer de naam van dit personage.

Regel 49-52 **nec** t/m **reddunt**

In deze regels komt een vergelijking voor met twee beelden met hetzelfde punt van overeenkomst.

1p 22 Noteer in eigen woorden dit punt van overeenkomst.

Regel 43-53 **Fama** t/m **euntque**

Een classicus noemt Ovidius' beschrijving van het huis van Fama een zeer goede beschrijving van het internet.

2p 23 Noteer twee overeenkomsten tussen het internet en het huis van Fama zoals dat beschreven wordt in de regels 43-53 (**Fama** t/m **euntque**).

Regel 54-58 **mixtaque** t/m **auctor**

Er bestaan verscheidene overeenkomsten tussen wat er beschreven wordt in deze regels en wat er beschreven wordt in de regels 137-139 van tekst 2 (**cum** t/m **crescit**).

2p 24 Noteer in eigen woorden twee van deze overeenkomsten.

Tekst 4

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 4.

38p Vertaal de regels 214 t/m 229 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.